

MARTIN ŠRAJER / 3. 3. 2023

Český lev 2023, studentské filmy

Na Českého lva bylo také v letošním roce napříč různými kategoriemi nominováno několik výrazných studentských filmů. Všechny z nich navíc mohli diváci vidět online nebo v kinech, což je oproti předchozím letům potěšující posun. *Atestaci*, *Carp Xmass* a *Vinland* si můžete pustit na platformě FAMU Films. *Rituály* uváděla společnost Artcam jako předfilm před belgickým dramatem *Blízko*. Několika uvedení v kinech se dočkal také *Ostrov svobody*, natočený v ateliéru Audiovizuální tvorby při Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Jinak ovšem mezi nominovanými dominují filmy z FAMU.

Jan Hecht vystudoval na FAMU režii. Svůj bakalářský film, psychologickou vztahovou studii *Člověk Kilimandžáro* (2019), věnoval svým rodičům, lékařům. V autorovi blízkém nemocničním prostředí se odehrává také nejnovější *Atestace*, inspirovaná reálnou událostí z května 2017, kdy v pardubické nemocnici po operaci mandlí málem vykvrácel malý chlapec. Hecht při psaní scénáře, na němž spolupracoval jeho bratr, též lékař, změnil pohlaví všech aktérů i časové zasazení. Ústřední dramatický konflikt zachoval.

Rekonstrukce bratrů Hechtových se odehrává během vánočních svátků. Mladý lékař před atestací nastupuje na první sólovou noční službu v okresní nemocnici. Kvůli nedostatku personálu zůstává na dětském oddělení bez zkušenějších kolegů. Zpočátku až pohádkově klidná noc se po několika hodinách mění v boj o dětský život i profesní čest. Napínavé psychologické dokudrama kombinuje nezaujatý observační styl (vč. variace záznamu z bezpečnostní kamery, který se objevil v médiích) se záběry zvýrazňujícími subjektivní prožitek protagonisty, vystresovaně probíhajícího úzkými nemocničními chodbami.

Film podpořený Státním fondem kinematografie se opírá o důkladnou znalost prostředí a schopnost vystihnout několika vhodně zvolenými situacemi, jak může podobná tragédie psychicky nalomit člověka a změnit jeho vnímání toho, co dosud bral za samozřejmé. Spíš než obžalobou konkrétních jedinců, kteří nedokázali pohotově zareagovat na kritické dění, je film varovným obrazem podfinancovaného zdravotnického systému, v němž je neadekvátní díl zodpovědnosti přenášen na lidi bez potřebné praxe.

Státní fond podpořil také *Rituály*, absolventský film Damiána Vondráška, rovněž z katedry režie FAMU. Režisér kritiku zaujal již svými dřívějšími studentskými filmy *Vězení* (2016) a *Hranice* (2020) a větší pozornost si pak získal jako režisér minisérie *Pět let*, natočené vloni pro iVysílání České televize. Scénář k *Rituálům* napsal společně s Lukášem Csiscelem, který na FAMU vystudoval scenáristiku a je podepsán pod oceňovanou satirickou komedií *Kdyby radši hořelo* (2022).

Dvanáctiletý Michal se narodil s rozštěpem obličeje. Rád by zapadnul do party místních kluků, jejichž agresivní videa sleduje na sítích. Bude kvůli tomu ale muset absolvovat drsný iniciační rituál, který se neobejde bez obětí. Aby se zbavil statusu vysmívaného outsidera a někam zapadnul, musí opustit svou komfortní zónu i hodnoty, s nimiž se ztotožňuje.

Syrové sociální drama o dospívání na maloměstě natočil kameraman Kryštof Melka (*Hranice lásky, Pět let*) výlučně s 50mm objektivem v blízkých „dardennovských“ záběrech s malou hloubkou ostrosti, čímž je do popředí stavěn Michalův osobní prožitek na úkor okolí. Film takto z první ruky ukazuje odvrácenou stranu touhy být přijímán, být stejně cool jako vrstevníci z internetu. K jeho autenticitě přispívají i dobře vybraní a vedení mladí herci.

Opravdovost vystihuje také absolventský film Martina Kuby *Vinland*. Ten byl již uveden na festivalech v Karlových Varech a Káhiře a získal cenu Trilobit 2023 za mimořádné audiovizuální dílo. Kuba, režisér filmů *Bobři v plamenech* (2019) nebo *Lev, antilopa a krásná blondýna* (2014), se při psaní scénáře inspiroval skutečnými příběhy vykořisťovaných postsovětských dělníků, kteří přicestovali do Česka kvůli výdělku. Ústřední postavou, která se odmítá podvolit mafiánským metodám svého ruského zaměstnavatele, je gruzínský učitel Daniil, přijímající práci mezi ukrajinskými dělníky.

Ačkoli by k tomu současná mezinárodní situace mohla svádět, vrstevnaté drama s kriminálními motivy, rovněž vycházejícími z odposlechnutých historek (byť třeba již z devadesátých let), a více než půlhodinovou stopáží neusiluje o politický komentář. Autor jej napsal ještě před ruskou invazí na Ukrajinu. Na univerzálním půdorysu příběhu člověka odjinud se snaží postihnout zoufalou situaci mnohých zaměstnanců z východu, které znesvobodňující pracovní podmínky připravují o záchytné body i identitu.

Zásadní, život měnící morální dilema řeší i hrdinové *Ostrova svobody*, uvedeného na festivalech v Tiraně nebo Vancouveru. Zatímco tři výše popsané snímky lze charakterizovat jako realistická dramata založená na pravděpodobných nebo přímo odpozorovaných/odposlechnutých situacích, absolventský a doktorský audiovizuální projekt Petra Januschky ze zlínské UTB je nápadně stylizované konverzační retro. Hladčeji tudíž zapadá mezi tuzemskou filmovou a seriálovou produkci, pro kterou jsou více či méně nostalgická ohlédnutí za minulostí typičtější než sugestivní reflektování přítomnosti.

Necelou půlhodinu dlouhý, známými herci obsazený film se odehrává v osmdesátých letech minulého století na palubě charterového letu z Prahy do Havany. Jindřich (Jiří Mádl) v letadle nečekaně potkává svou lásku z dětství Evu (Judit Bárδος). Rozhovor postupně rozkrývá jejich společnou minulost i odlišné vize budoucnosti. Přestože citové pouto ani po letech neosláblo a staří známí si s každou odpovědí potvrzují, kolik je toho stále pojí, v představách o tom, jak naplnit své sny o svobodném životě, se rozcházejí. Přistání se blíží a s ním také rozhodnutí, zda dál pokračovat společně, nebo každý zvlášť.

Mladou animovanou tvorbu v nominacích na Českého lva zastupuje sedmiminutová adventní satira *Carp Xmass* od Anny Heribanové z FAMU. Pásmo humorných i hororově krutých epizod ukazuje, jak vypadají oslavy Vánoc a Nového roku ve světě obývaném antropomorfizovanými kapry a vánočními stromky. Ke štědrovečerní večeři se nepodává mrtvá ryba, ale mražené lidské prsty, dekorace se nevěší na pokácený strom, ale na ukřižovaného příslušníka rodu homo sapiens apod.

Sdělení, které z daného převrácení rolí vyplývá, je zřejmé a podtrhuje jej i naturalistický epilog s detailními, tentokrát již ne animovanými záběry zabíjení a

kuchání skutečného kapra, jejichž násilnost je navíc akcentována zesílením nepříjemných zvuků: Kdybychom jako lidé zažívali to, čeho se pod záštitou tradice s takovou samozřejmostí dopouštíme na stromech a zvířatech, zřejmě bychom protestovali. Také Heribanová tak do české kinematografie alespoň v krátkometrážním rozsahu vnáší něco jinak vzácného, v celovečerní hrané tvorbě prakticky absentujícího – přiznaně angažovaný pohled na problematiku, na které autorce záleží.